

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Valtion budjettiesitys ja kuntatalous, ajankohtaiskatsaus

Taloustorstai 10.10.2019

Tanja Rantanen, Kunta- ja aluehallinto-osasto, VM

Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ensimmäinen kuntatalousohjelma julkaistu

- <https://vm.fi/kuntatalousohjelma>
- Kuntatalousohjelma on laadittu valtion vuoden 2020 talousarvioesityksen ja pääministeri Antti Rinteen hallituksen ensimmäisen julkisen talouden suunnitelman (JTS) valmistelun yhteydessä.
- Kuntatalousohjelma sisältää pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelman kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet siltä osin, kuin toimenpiteet sisältyvät JTS:aan ja TAE:een.
- Ohjelmassa otetaan huomioon lisäksi viimeisimmät tilastotiedot sekä VM:n kansantalousosaston valmistelema uusi kuntatalouden kehitysarvio.

Kuntatalouden tila huolestuttavan heikko vuonna 2019

- Kuntatalouden näkymät ovat heikentyneet siitä, mitä vielä keväällä arvioitiin.
  - Kuntien menoja kasvattaa erityisesti sote-menojen kasvu.
  - Vuoden 2019 kuntien tuloverokertymä on jäämässä noin 900 milj. euroa alhaisemmaksi kuin vielä kuluvan vuoden keväällä ennakoitiin.
  - Verokertymän heikentymistä selittää osin talouden suhdanteen heikentyminen ja osin tulorekisterin ilmoitusongelmat ja verokorttiuudistus, joiden seurauksena osa tuloveroista kertyy vasta vuoden 2020 puolella.
- Kuntien tilanteen tukemiseksi hallitus päätti aikaistaa tälle vuodelle 237 milj. euron suuruisen valtionosuuden kertaluonteisen lisäyksen maksamisen. Lisäys oli suunniteltu maksettavaksi v. 2020.
  - Valtionosuuslain muutosesitys ja lisäbudjettiesitys annettu eduskuntaan 7.10.
  - Maksetaan kunnille marraskuusta lähtien, kohdennus kunnille €/as.

Verotulojen kirjaaminen vuoden 2019 tilinpäätöksessä

- Vuoden 2019 verotilitykset kertyvät aiemmista vuosista poikkeavassa tahdissa
  - taustalla verotuksen valmistumisajan muuttuminen, verokorttimuutokset ja tulorekisterin ongelmat (tulorekisterin ongelmia lukuun ottamatta pysyviä muutoksia)
- Verotulot kirjataan tuloslaskelmayleisohjeen mukaisesti tilityksiin perustuen, poikkeus mahdollinen joulukuun negatiivinen verotulojen tilitys
  - verotulojen kirjaamisesta annettuja ohjeita ei ole muutettu vuonna 2019
    - kuntajaoston lausunnot 53/2002 ja 54/2002: verotulojen kirjaaminen arvioon perustuen ei ole riittävän luotettava kirjauskäytäntö tuloksen laskennan ja kuntien välisen vertailun kannalta
- Valtionosuudet kirjataan suoriteperustetta vastaavalla tavalla
  - jos laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 36 §:n muuttamisesta (HE 30/2019) hyväksytään ja jos vuoden 2019 valtionosuuksista tehdään uudet päätökset, kirjataan uusi määrä vuodelle 2019.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus ja valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä

Kuntien valtionavut kehittyvät maltillisesti

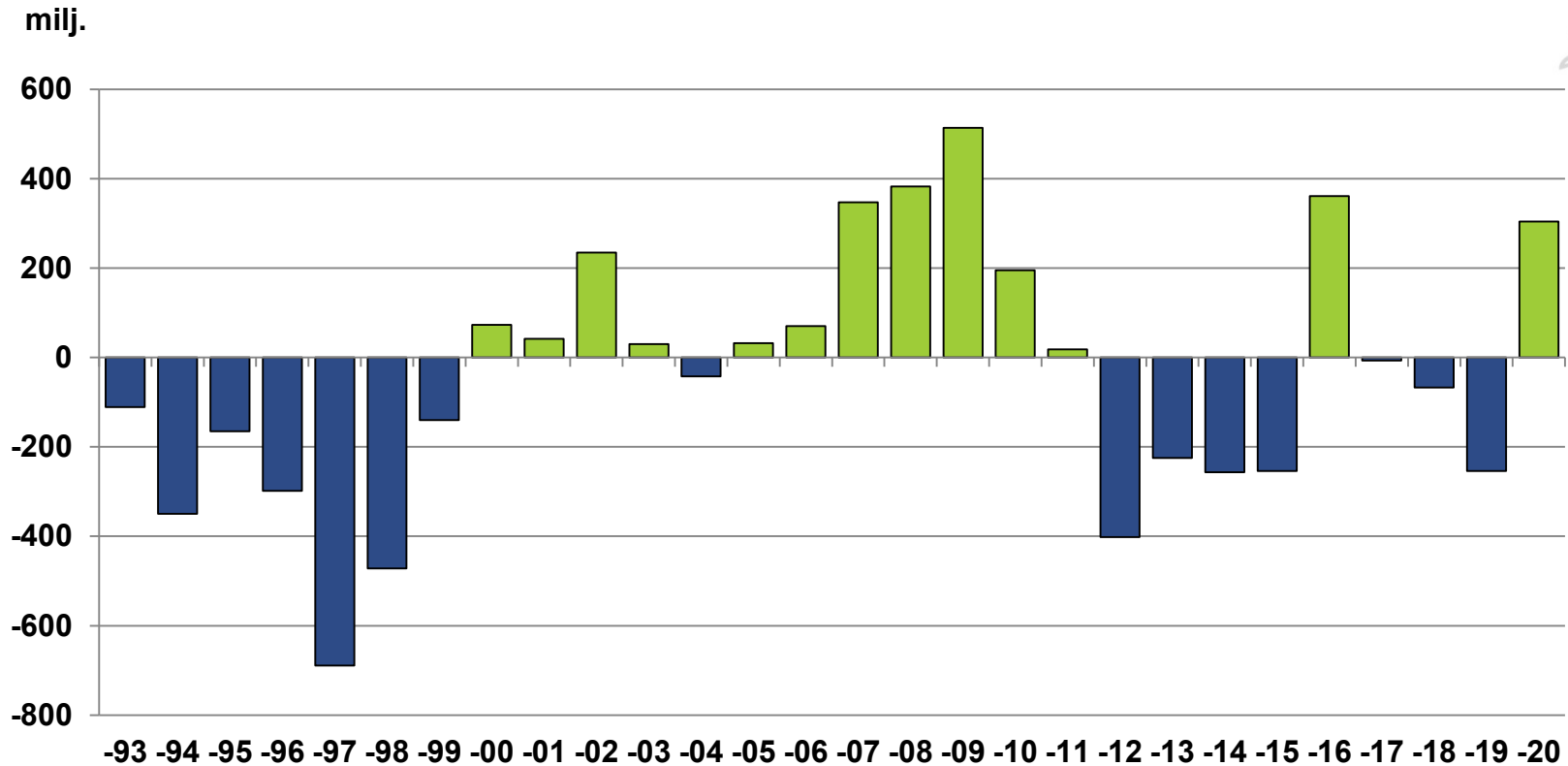

Kuntien ja kuntayhtymien valtionavut, milj. euroa

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Laskennalliset valtionosuudet:	9 493	9 656	8 098	8 117	8 208	8 497
VM	8 577	8 729	7074	7118	7157	7411
OKM	916	928	1024	999	1050	1086
Muut valtionavut yhteensä *	1 112	1 006	3 468	3 693	3 857	3 712
Valtionavut yht., milj. euroa	10 605	10 662	11 565	11 809	12 064	12 209

*) sisältää vuodesta 2020 lähtien valtion korvauksen kuntien verotulomenetyksistä

Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen, verrattuna edellisen vuoden talousarvioon

Peruspalvelujen valtionosuus

- Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 7 074 milj. €, josta 10 milj. € valtionosuuden harkinnanvaraiseen korotukseen.
- Veromenetysten kompensaatiot siirretään omalle uudelle budjettimomentilleen.
- Siirto valtionavustuksiin kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmään (mom. 28.90.32) kasvaa 10 milj. eurolla (yhteensä 40 milj. €)
- Tehtävien ja velvoitteiden muutokset (HO ja aiemmin päätetyt)
  - Uusien ja laajenevien tehtävien vos-prosentti on 100
- Sairastavuuskertoimen päivitys
- Syrjäisyyslukujen tarkistus

Kuntien verotulomenetysten kompensaaot siirretään erilliselle momentille vuodesta 2020 alkaen

Verovähennyksistä ja muista valtion päättämistä veroperustemuutoksista johtuvia kunnallisverotulojen menetyksiä on vuodesta 2010 lähtien kompensoitu kunnille peruspalvelujen valtionosuuden yhteydessä. Vuonna 2019 verotulomenetysten kompensaaot ovat noin 2 mrd. euroa peruspalvelujen valtionosuudesta.

Veroperustemuutosten korvaus ei kuitenkaan ole luonteeltaan osa peruspalvelujen valtionosuutta, vaan valtion korvaus kunnille lainsäädännön muutoksista johtuvista kunnallisverotulon menetyksistä, eli saamatta jääneistä verotuloista.

Verotulomenetysten kompensaaot ehdotetaan vuoden 2020 budjetissa siirrettäväksi erilliselle momentille. Tämä lisää valtionosuusjärjestelmän läpinäkyvyyttä. Läpinäkyvyyden lisäämiseksi kompensaaot on tarkoitettu erottaa jatkossa myös kunnan kirjanpidossa valtionosuuksista erilliseksi eräksi. Vuonna 2020 kompensaaio kasvaa 285 milj. euroa.

Verotulokompensaation esittäminen kirjanpidossa

- Verotulojen menetysten kompensatio erotettaneen valtion talousarviossa valtionosuuksista erilliseksi eräksi (HE 31/2019)
  - kirjanpitolautakunnan kuntajaosto on keskustellut esittämisestä tuloslaskelmassa, mutta ei ole muuttanut tuloslaskelman ja konsernituloslaskelman kaavoja
    - verotulokompensaatio sisällytetään tuloslaskelmassa valtionosuuksiin ja esitettäneen liitetiedoissa ja tarvittaessa toimintakertomuksessa erillisenä eränä

Muutoksella ei ole vaikutusta kuntien kokonaisrahoitukseen

Menettelyistä säädettäisiin edelleen kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa ja korvaus maksettaisiin kunnalle peruspalvelujen valtionosuuden yhteydessä.

7074

milj. euroa

Kuntien peruspalvelujen valtionosuus kasvaa vuonna 2020 noin 550 milj. eurolla verrattuna vuoden 2019 varsinaiseen talousarvioon. Kasvu selittyy pääosin kertaluonteisilla ja kustannusneutraaleilla korotuserillä, jotka eivät suoraan vahvista kuntataloutta.

2252

milj. euroa

Kunnille maksettavat verotulomenetysten kompensaatiot kasvavat 285 milj. eurolla vuonna 2020 vuoteen 2019 verrattuna.

9326

milj. euroa

Kuntien peruspalvelujen valtionosuus ja verotulomenetysten kompensaatiot kasvavat vuonna 2020 yhteensä noin 835 milj. eurolla vuoden 2019 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Peruspalvelujen valtionosuuden kasvuun vuonna 2020 vaikuttavat tekijät

Kiky-sopimuksessa sovittuun lomarahojen leikkaukseen liittyvä valtionosuuden vähennys päättyy vuonna 2019. Valtionosuudet kasvavat tämän seurauksena noin 264 milj. euroa, mutta kuntien palkkakustannukset kasvavat vastaavasti.

237
milj. euroa

Kunnille maksetaan jo vuonna 2019 (III LTAE) kertaluonteinen 237 milj. euron kompensatio, jolla oikaistaan kiky-sopimuksen lomarahaleikkauksista aiheutuva kaksinkertainen vaikutus valtion ja kuntien välisissä kustannustenjaon tarkistuksissa vuosina 2019-2022.

Hallitusohjelman mukaisesti väliaikaiset valtionosuusleikkaukset kunnille päättyvät vuonna 2020. Peruspalvelujen valtionosuuteen tehdään vuonna 2020 indeksikorotus, joka lisää valtionosuutta noin 166 milj. euroa.

Valtion ja kuntien välinen vuotuinen lakisäätöinen kustannustenjaon tarkistus lisää peruspalvelujen valtionosuutta noin 102 milj. eurolla vuonna 2020.

Hallitusohjelman mukaiset muutokset peruspalvelujen valtionosuudessa vuonna 2020

Peruspalvelujen valtionosuuden mitoituksessa ehdotetaan otettavaksi vuonna 2020 huomioon neljä hallitusohjelmassa sovittua toimenpidettä.

Vaasan sairaala muutetaan laajan päivystyksen sairaalaksi. Toimenpide kasvattaa valtionosuuksia 1,0 milj. eurolla.

Subjektiviivista varhaiskasvatusoikeutta laajennetaan 1.8.2020 alkaen. Toimenpide kasvattaa valtionosuuksia 7,1 milj. eurolla vuonna 2020 ja vuodesta 2021 alkaen 17,0 milj. eurolla.

Varhaiskasvatuksen ryhmäkokoja pienennetään 1.8.2020 alkaen. Toimenpide kasvattaa valtionosuuksia 6,7 milj. eurolla vuonna 2020 ja vuodesta 2021 alkaen 16,0 milj. eurolla.

Huomioidaan perheiden ja elämäntilanteiden moninaisuus, tuetaan tahattomasti lapsettomien perheellistymistoiveita sekä turvataan hedelmöityshoitojen yhdenvertainen saatavuus. Toimenpide kasvattaa valtionosuuksia 2,0 milj. eurolla.

Lisäksi valtionosuuden mitoitukseen vaikuttavat aiemmin päätetyt muutokset

Tekninen JTS (kevät 2019)

- lastensuojelun jälkihuollon laajennus, lisäys vuonna 2020 12 milj. € ja 12 milj. € lisää vuosittain vuoteen 2023 saakka, eli yht. 48 milj. €.
- A1-kielen opetuksen aloittamisen varhentaminen, vos-lisäys 7,5 milj. € vuonna 2020, vuodesta 2021 lähtien 12 milj. €.

Edellisellä vaalikaudella päätetyt vähennykset:

- Erikoissairaanhoidon keskittämiseen liittyvä valtionosuuden vähennys 22,9 milj. €
- Omais- ja perhehoidon kehittämiseen liittyvä säästö, vos-vähennys 10,2 milj. €

Sairastavuuskertoimen päivitys (TAE 2020)

- Lain mukaan sairastavuuskertoimen osatekijöiden painot ja niiden kustannustekijöiden painokertoimet tarkistetaan viiden vuoden välein.
- Päivityksellä ei ole lähtökohtaisesti vaikutusta valtionosuuksien **kokonaismäärään**.
- Päivityksestä aiheutuu **kuntakohtaisia** vaikutuksia sairastavuuskertoimeen ja siten kunnan saaman valtionosuuden määrään.
- Muutokset voivat olla osassa kuntia merkittäviäkin. Arviona on kuitenkin, että muutosten suuruusluokka ei poikkea vuosittaisista sairastavuuskertoimen tekijöiden muutosten vaikutuksista.

Syrjäisyysluvun tarkistus

- Tilastokeskus ilmoitti kesällä 2019, että syrjäisyysluvun laskennassa on ilmennyt virhe. Tämän seurauksena syrjäisyysluvut on tarkistettu ja korjattu.
- Korjattujen syrjäisyyslukujen vaikutus valtionosuuksiin on koko maan tasolla pieni, nettomääräisesti vuositasolla n. -0,4 milj.€
- Kuntakohtaiset vaikutukset sen sijaan ovat ääripäissä hyvin merkittävät.
- Syrjäisyyslisän määräytyminen tehdään korjatuilla tiedoilla vuodesta 2020 lähtien sellaisenaan.
- Niille kunnille, joilta on vuosina 2017 – 2019 jäänyt saamatta etuutta, maksetaan etuus korkojen kanssa vuonna 2020.
- Liikaa saaneilta kunnilta ei peritä kohtuuttomuusperusteella takautuvasti (vuosilta 2017-2019) perusteettomasti saatua valtionosuutta.

